

HVERDAG I EQALUIT

Af journalist *Frits Høyrup*

Den dansk-canadiske pilot på Eastern Provincial Airlines catalinafly manøvrerer elegant uden om to af naturens smukke bygningsværker – et par vældige isfjelde – og vi glider ind i Julianehåb havn efter tre timers behagelig flyvning fra Godthåb. De sidste hundrede meter ind til kajen tilbagelægger vi i en motorbåd. Der står tæt med mennesker derinde.

Da båden lægger til, hører jeg et „goddaw“ med grønlandsk accent. I arbejdstøj og med strikket toplue står fåreholder Abel Kristiansen parat til at byde mig velkommen og hive bagagen over på det tørre. Vi skal have den videre til Abels nummerbåd. Men man er vel kommet til en storby? På kajen holder Grønlands eneste taxa parat med færingen Berent Djurhuus ved rattet. Værsgod . . . stig ind . . . ! I løbet af to minutter er vi og bagagen trillet hen i et andet hjørne af havnen, hvor Abels båd „Kajitaq“ ligger. Bagagen stuves, og Djurhuus kører os til Julianehåbs mondæne restaurant Ibi, hvor vi skal have en bid brød, inden rejsen går videre ind i fjorden til Abels egen boplads, Eqaluit, stedet, hvor der fiskes laks.

Men eftermiddagen går . . . uden at vi er kommet afsted. Abel har så mange ting at ordne. Han skal hente post, han skal i butikken, han skal drøfte forskellige ting med sin gamle ven, tømrermester Jokum Kleist. Der er to-tre timers sejlads fra Eqaluit til Julianehåb, og Abel er ikke i byen hver dag, så tiden skal udnyttes.

Vi er til festlig kaffemik hos Kleists. Abels kone Hanne kommer fra sygehuset, hvor hun har besøgt et par af sine drenge, der er indlagt, den ene med en voldsom forkølelse, den anden med en dårlig arm. Abels prægtige gamle mor, Sabine, er også med i byen, og hun får sig en ordentlig sludder med Jokum Kleists 82-årige mor, Marie, Julianehåbdistriktets elskede jordemoder gennem et par generationer. Marie har fået ild på en stor cerut og fortæller livligt om sine oplevelser, da hun for 60 år siden var jordemoderlev i Danmark . . .

Hen under aften er vi ved at være parat til afgang med Eqaluit som mål. Hanne og Sabine er gået i forvejen ned til båden med deres pakkenelliker. Abel og jeg slen-trer ned mod havnen, men inden vi hopper i båden, skal Abel lige et smut ud på forsøgskutteren „Sujumut“, hvor en af hans mange sønner, Ujarâq, er kommet i lære.

— Ja du, jeg skal nok gøre et mandfolk af ham, siger „Sujumut“s skipper til Abel, medens vi skyller en håndbajer ned.

Endelig er vi klar til afgang. Sabine og Hanne sætter sig tilrette i forstavnen på den åbne båd og hyller sig i fåreskind og tæpper. Bedstemor begynder at læse et ældgammelt nummer af „Atuagagdliutit-Grønlandsposten“. En halv time efter har bådens monotone tøffen og dens vuggen på bølgerne gjort Sabine søvnig. Hun tar sig en lille lur og vågner først op, da motoren sætter ud. Den har i lang tid tøffet temmelig astmatisk. Abel skyder skylden på solarolien.

— Det er en dårlig olie, jeg har fået sidste gang, siger han og kryber bandende ned i det lille motorrum for at forsøge start påny.

Medens det står på, må Hanne og jeg bakse med årerne for at holde det lille fartøj med forstavnen op mod vinden, så der er læ i motorrummet under blæselampens opvarmning til start.

Motoren kommer i gang igen. Abel dukker op fra motorrummet, tørrer olie og petroleum af hænderne med et stykke tvist, ryster på hovedet og siger:

— Pumpe ikke pumpe . . .

Han kigger på udstødningsrøret, ryster endnu engang på hovedet. Hanne og Abel skiftes til at være ved røret. Efter fire timers sejlads er vi fremme ved det høje fjeld, under hvilket Eqaluit ligger gemt. Fjeldet tegner sig i aftenbelysningen kulsort, og det store isfjeld inde i bunden af fjordens sidearm har et sart blåligt skær over hvidheden. Ned over klipperne kommer — på sikre fødder — to småpiger. Deres ben går som trommestikker. Far og mor kommer hjem. Det er vel nok spændende. Og der er en fremmed med. Hvad er det nu for en fyr? Pigerne hjælper dygtigt og hurtigt til med at fortøje båden. Den skal fortøjes på en særlig måde. For hvis det store isfjeld hundrede meter ude pludselig skulle finde på at kælve, kan båden blive slået i stykker mod klipperne, hvis fortøjningen ikke er foretaget på den rigtige måde.

Den 11-årige Marie siger noget til sin mor.

— Marie har en kastestang, siger Abel. Hun har været nede ved elven for at fange laks. Hun fik 19 laks. Nu skal vi have kogt laks, gravlaks og røget laks. Fin spise-mik, kan du tro . . .

Vi spiser en dejlig ret kogt laks, da vi klokken 23 er nået op til Abels store stuehus, hvor køkkenet er det dominerende rum. I komfuret brænder tørre pilekviste lystigt, og gryderne damper.

Medens vi spiser med enorm appetit, siger Hanne:

— I morgen skal jeg lave noget til dig, du aldrig har smagt. Det er kartoffelmar-melade. Jeg laver den af rå kartofler og citron, der køres gennem kødhakkemaski-nen. Det koges med sukker. Jeg tror, du vil kunne li' det.

*Abel Kristiansen, hans kone Hanne, bedstemor Sabine og børnene
på stuehusets trappe. Seks af børnene var bortrejst.*

Foto: Frits Høyrup

Abel og Hanne har ialt 15 børn. Den ældste er drengen Niels, der er 22 år. Den yngste Kong Amos, opkaldt efter Igalikos høvding. Lille Amos er bare 1 år. Med besvær får vi lavet en liste over børnene og deres alder. Den ser sådan ud:

Amos	1 år	Inger	14 år
Karen	4 år	Theodora	15 år
Kirstine	5 år	John	17 år
Karline	7 år	Kátârak	18 år
Anda	8 år	Ujarâk	19 år
Benedikte	10 år	Sebulon	21 år
Marie	11 år	Niels	22 år
Ole	13 år		

Seks af børnene er fraværende. Ude at sejle, på skole, på sygehuset eller på besøg hos venner i distriktet. Afstandene er store i Grønland, men rejselysten også. Det er sjældent, alle børnene er samlet på én gang. Men nu er også en pæn flok at have hjemme. To af drengene, Niels og John, har fødselsdag på samme dag, den 12. juli.

Siddende oppe på fjeldet peger Abel Kristiansen ud over sit kongerige med markerne, fårestalden og det hvide hus. I bugten ligger et kæmpeisfjeld.

Foto: Frits Høyrup

Næste morgen får vi et solidt foder: kaffe, en kop mælk fra Abels eneste malkeko, hjemmebagt rugbrød og franskbrød med fårefedt og salt.

Den 14-årige Inger har sørget for morgenmalkningen. Bedstemor Sabine har været længe oppe. I fjeldet har hun sanket pilekvas til komfuret. Nu er hun gået ned til vandet for at flække torsk til tørring. Den lufttørres på klipperne. Affaldet samles i en bunke. Når det er gået i forrådnelse og er et levende virvar af små, hvidgule orme, kastes hele herligheden for hønsene. Et udmærket og næringsholdigt foder til fjerkræet.

Abel og jeg går ud for at se på bedriften. Morgentågen, der lå tung og tyk ude over fjorden, er forsvundet. Solen luner. Der er lystig fuglekvidder. Abel står stille og siger:

- Kan du høre. Det er laplandsværlingen. Den kommer hertil i maj og bringer foråret med sig. Den byder dig nu velkommen til Eqaľuit.

Græsmarkerne, roemarkerne og kornmarkerne står fint. På et stort areal er der lagt kartofler, som skal give nok til hele familiens forbrug i et år.

I løbet af tyve år har Abel og hans kone bygget denne mønsterbedrift op. Det begyndte i det små. De var nybyggere. De havde kun et lille hus og ingen stald til fårene. De tog kampen op mod stenene, bar masser af sten væk, sprængte store sten med dynamit og fik større og større arealer under kultur. Fåreflokken voksede. I dag er der 800. Abel og Hanne er efter grønlandske forhold velstående folk. De har fået en flot, stor fårestald og et rummeligt stuehus i to etager. Nedenunder det store spisekøkken og ved siden af to stuer. Ovenpå soveværelser til familiens mange medlemmer.

Abel har ryddet meget jord i løbet af de tyve år. Men han har stadig nybyggerdriften i sig. Han vil rydde mere jord. Han bliver aldrig færdig med sin kamp mod stenene. Han peger ud over et område, hvor der ligger sten på sten.

- Det skal ryddes. Vi skal have flere marker. Det tar tid, men stenene må væk.

Lidt senere er vi langt fra huset, nede ved elven med de mange laks. Her er et stort terræn med sten og atter sten.

- Her kan blive en dejlig mark, udbryder Abel, idet han puffer til en sten. Når du næste gang besøger Abel, så skal du se. Ingen sten, men en kornmark.

Den 18-årige Kátárák med et af familiens mange sorte får.

Foto: Frits Høyrup

I familiens gamle stuehus, der nu bruges som udhus, ligger en enorm dyng tørrede angmagssætter fra i fjor, reservefoder til fårene, hvis det skulle sætte ind med isslag om vinteren, så dyrene ikke kan finde føden ude i fjeldene.

Der kommer en stram lugt fra den vældige bunke tørfisk.

- Du skulle smage en tørret angmagssæt, siger Abel. Her er sund føde også for mennesker. I en serviet, han har i lommen fra besøget på restaurant Ibi i går, pakker han nogle angmagssætter.

- Tag dem med, når vi skal op i fjeldene efter fårene. Du bliver hurtigt sulten.

Abel finder stadig på nyt for at forbedre afgrøderne. Fra København har han fået sendt 150 meter plasticslange. Nu har han lavet sit eget vandingsystem for markerne. Oppe i en lille elv, der bruser ned fra fjeldet, har han anbragt en stor tønde. Vandet vælter ned i den og herfra gennem plasticslangen ned til markerne, som ikke vil komme til at mangle væde i tørre perioder. Vi går langs med den lille elv op i fjeldet, sætter os i den dejlige, bløde rypelyng og ser ned over Abels værk: markerne, den store fårestald og beboelseshuset. Abel fortæller løs:

- Da den amerikanske ambassadør Robert Coe besøgte mig, kaldte han straks mit hus for „det hvide hus“, the white house, er det ikke sådan det hedder på engelsk? Jeg fik senere julekort fra ham. Han skrev, at han aldrig ville glemme besøget og det glas mælk, han fik serveret . . . Han sendte en dåse bolsjer til hver af ungerne. Det var noget de blev glade for. Når jeg har været i Julianehåb, har jeg gerne en pose bolsjer med til deling mellem børnene . . .

I køkkenet er Hanne – hjulpet af Kátârak – i fuld gang med at partere et nyslagtet får. Forsigtigt fører hun den store kniv i det blodige dyr.

– Se her, forklarer hun, jeg skærer senerne fra. De skal også bruges . . . til at sy med. Det er stærkere end den tråd, man kan købe i butikken i Julianehåb.

Kvinderne laver fåreleverpostej, fårerullepølse og fåreblodpølse. Ind imellem får Hanne tid til at lave sin kartoffelmarmelade. Den smager virkelig godt.

Den lille kong Amos skriger op. Han er ellers et roligt gemyt, men der er sket det forfærdelige, at hans pibe er blevet væk. Han har fået en lille pibe af sin far og er en stor „piberyger“. Piben bliver fundet og freden genoprettet.

Der er ofte fødselsdag på bopladsen Eequaluit. Der festes altid for den, der fylder år. Der er en lille fødselsdagsgave, om eftermiddagen te-mik med hjemmebagt lagskage og om aftenen god middag: haresteg, stegte ryper eller fåresteg. Til dessert f. eks. rabarbergrod.

Om aftenen går Abel, Hanne og jeg ned til lakselven. Hanne har kastestang med, men hun ruller snøren ud og kaster elegant . . . uden kastestang. I løbet af en halv time har hun to laks. Hun bliver ved endnu en time, men det giver ingen laks. Hun siger:

*En fåreflok er fremme ved Eqaluit og gennes i indhegningen
til klipning og vask.*

Foto: Frits Høyrup

– Nu går vi hjem, men jeg vil herved i morgen tidlig for at få flere laks. Om morgenen bider laksen bedre.

Klokken er over midnat før vi går til ro. Næste morgen står Hanne – mor til femten børn – op ved 4.30 tiden og går ned til lakselven. Et par timer efter kommer hun tilbage med seks laks. Inger er i gang med morgenmalkningen. Bedstemor Sabine har sat vand over til morgenkaffen.

Næste dag: Vi har sadlet to af Abels islandske heste for at tage i fjeldene efter får, der skal hjem til klipning og vask. Den tykke vinterpels skal falde, så dyrene kan udholde sommervarmen.

Det er første gang, jeg forsøger mig som rytter på denne race, berømt for sikkerhed i terrænet, men berygtet for stædighed. Min hest vil ikke røkke sig af pletten, skønt jeg prøver både med godt og ondt. Hver gang, vi har gjort holdt, må Abel hen for at trække bæstet i gang.

– Hesten kan nok mærke, at der ikke sidder nogen rigtig mand på den, siger Abel.

Drengene har allerede været afsted i flere timer . . . til fods op og ned i fjeldområderne, uden om søer og småelve. Det tager en hel dag at „kæmme“ fjeldet for får,

Efter klipningen skal fåret i baljen for at blive afuset i kemisk bad.

Foto: Frits Høyrup

men hyrdehundene er til stor hjælp. Man skal holde styr på fårene og passe på, at de ikke kommer på afveje, når de først er drevet sammen i flok.

Når drengene er i fjeldene efter får, har de som regel ikke mad med, skønt de er borte fra om morgenen til sidst på eftermiddagen. Det er for besværligt at løbe omkring med madpakker og termoflaske. Der løbes og kravles i fjeldet hele dagen. Men når drengene kommer hjem til huset og har spist, kan de godt finde på at spille fodbold hele aftenen.

Abel og jeg har lagt os i græsset oppe på fjeldet for i ro og mag at tage os et overblik over situationen. De raske islænderheste står roligt og gumler græstotter.

– Du skal spise græs, siger Abel og tager en tot græs i munden.

– Hvorfor det, spørger jeg.

– Ja, hvorfor ikke, svarer han. Græs er sundt. Hvis det ikke var sundt, ville fårene ikke spise det. Græs er godt, når man er sulten og ikke har andet at spise.

Ole og hans hyrdehund tager et hvil under jagten på fårene i fjeldene.

Foto: Frits Høyrup

Og så gumler vi græs om kap med hestene.

Langt, langt borte fra hører vi råb. Abel kigger ned i en dalsænkning, kniber øjnene sammen og råber:

– Der er drengene med fårene. Kan du se?

Jeg kan ikke se noget som helst ud over fjelde, søger og den blå Igalikofjord med et par isfjelde.

– Her i Grønland er danske øjne meget dårlige. De ser ingenting, siger Abel.

Han svinger sig på den brune hest. I løbet af få minutter er han så langt borte, at det kniber for mig at få øje på ham. En times tid efter kan mine dårlige dansker-øjne se en stor fåreflok bølge ned over en fjeldside. Drengenes råb er nu tydelige. Abel har overtaget kommandoen, han er på færde over alt, snart løbende op og ned i fjeldet, snart ridende på den brune.

Nu går det rask det sidste stykke vej ned mod Abels fårestald. Jeg må stå af min genstridige hest for at følge med over stok og sten, op og ned.

Da den brægende flok er lige uden for Abels fårestald, kommer hele familien springende ud for at være med til at danne kæde og få flokken – med de små lam – sikkert det sidste stykke vej ind bag indhegningen. Klokkeren 16,25 er det sidste genstridige får bragt i folden. Abel råber:

– Så er der spisemik . . . Nu er vi sultne. Og her spiser vi, når vi er sultne.

Kvinderne i køkkenet har længe kunnet se, at vi var undervejs med fårene. De har gjort en solid middag klar. Og der er ikke noget med at vente på en „spisetid“. Her er det spisetid, når arbejdet er gjort, og man er godt sultet efter tårnen i fjeldet. Man ser ikke på klokken.

Jeg husker, da Abel for et par år siden var på besøg i København undervejs til fåreavlsstudier i Norge. Vi mødtes på en lille restaurant i det indre København. Han viste mig et splinternyt armbåndsur og sagde:

– Ja, jeg har købt mig et ur, for herved ser I jo allesammen på klokken. . .

Efter fjeldturen får vi kogt fårekød med karrysovs. Dertil saftvand med vand fra elven.

– Elvvand er meget fint, siger Abel. Kommunevand dårligt. . .

Oppe i fjeldene havde vi kun én gang søbet vand i os liggende på maven ved en elv.

– Når du er i fjeldet, skal du ikke drikke for meget vand, forklarede Abel. Så bliver du for hurtig træt. Men det ved du ikke noget om, for du har ingen fjelde at kravle i derhjemme. . .

Vi får en snaps i kaffen efter middagen. Bedstemor Sabine spørger pludselig, hvor gammel jeg er.

– Prøv at gætte, spørger jeg.

– Du må være mindst 50 år, siger hun. For du kan godt lide snaps. Her i Grønland er det kun gamle mennesker, der holder så meget af snaps.

Og så ler hun med øjnene og alle rynkerne i det fine, gamle ansigt.

Næste formiddag: Drengene er i fuld gang med at klippe fårene, anført af den 22-årige Niels. Bagefter vaskes dyrene i et kemisk bad, der dræber lusene.

Niels, Abels ældste, er nu godt på vej til at blive selvstændig fåreholder. Niels har været i Danmark, har været gardehusar og tog senere til Sverige for at arbejde på fabrikker. Han kom hjem til Eqaqut med penge på lommen. Af far har han købt 50 får, der skal være hans egen forretning. Han mærker sine egne får med navneskilt, og efter klipningen sårer han et „N“ i hornene.

Lige ved Abels hvide hus lusker en stor vædder rundt. Den er noget for sig selv, ligner ikke de andre væddere.

– Det er „Sputnik“, min gode norske vædder, fortæller Abel. Ham fik jeg det år, russerne sendte deres første sputnik op.

Om aftenen spiller Hanne nogle små melodier på en harpe. Kátârak og Abel skiftes til at spille på stueorgelet.

Ude bag huset er drengene i fuld gang med en fodboldkamp. Kátârak bliver kaldt ud, for hun skal stå i mål.

Tusmørket har sænket sig over Eqaluit, men fodboldkampen fortsætter uanfægtet.

Abel lokker mig til endnu en fjeldbestigning.

– Du skal da se det hvide hus også fra denne vinkel, siger han undskyldende, da vi aser op i fjeldet.

– Ja, hvorfor ikke, spørger han med et gavtyveagtigt smil over det runde, friske ansigt. Han fryder sig over at have rendt en stakkels dansker træt i sit eget kongerige, Eqaluit.